

200 DE ANI DE RĂSTIGNIRE A BASARABIEI

Valeriu Dulgheru, *prof.dr.hab.*,
Universitatea Tehnică a Moldovei

*„Și strânge legătura înăscută/ Cu țara ta și inima-ți întreagă/
Tu dăruiește-i-o, căci în pământu-i/Sînt rădăcinile puterii tale”
(Schiller, „Wilhelm Tell”)*

Românii basarabeni au urmat întotdeauna acestui îndemn. Poate acest nestăvilit dor de patrie ia făcut să reziste atâtor intemperii. Deznaționalizați prin implantarea sub toate formele (inclusiv prin religie) a slavismului, înjumătățiți numeric, decapitați de floarea națiunii și de cei mai buni gospodari (până astăzi, după 20 de ani de așa-numită independență, țaranul nostru nicidecum nu poate reveni la esența sa de până la a doua ocupație rusească din 1940) această așchie de popor român totuși a rezistat. Drept că de fiecare dată au ieșit foarte șifonați din îmbrățișările „frățești” ale ursului (a se înțelege ale rusului) atât țarist cât și comunist.

Cât de crunt a fost jugul țarist, cu care a fost înlocuit cel otoman, ne vorbește exodul masiv al moldovenilor în 1812 după anexarea Basarabiei la Rusia. Fenomenul migrației masive a populației românești din Basarabia avea la bază mai multe motive. Unul dintre ele a fost teama țaranului moldovean de eventuala introducere a șerbiei în provincia ocupată. Din această cauză au fost cazuri în care sate întregi, în frunte cu preoții lor, au fugit piste Prut. Abandonarea Basarabiei de către miile de români era dictată și de maltratările și umilirea la care erau supuși românii basarabeni din partea autorităților țariste. Fărădelegile cazacilor și soldaților ruși, încartiruiți pe la casele băștinașilor, comportamentul discriminatoriu al poliției rusești față de populația românească din târgurile și satele basarabene, a constituit o altă cauză a acestui exod.

Despre cruzimea adusă uneori până la absurd a ocupanților ruși ne vorbesc și mărturiile martorilor oculari străini. Iată doar câteva mărturii spicuite din rapoartele consulilor și agenților francezi: „Rusia cere Moldovei să predea 24.000 cetverturi de făină, 58.500 de ovăz, 2450 de crupe, 560.000 oca de carne și 4.000 vedre de rachiu. Numărul trupelor care în acest moment este evaluat la 90.000 oameni. Dacă se ține seama de faptul că o armată atât de numeroasă n-a fost până astăzi urmată de nici o casă de bani, de nici o subzistență, nici măcar de o singură cutie de medicamente, și că toate trebuințele ei, până chiar și solda trupelor, sunt îndeplinite pe cale de rechiziție militară, își poate face cineva o idee de împovărarea locuitorilor acestei nenorocite țări? Pe lângă rechizițiile de hrană, țaranii au fost și ei rechiziționați pentru transporturi și săpatul tranșeelor, chiar în perioada lucrărilor de pe câmp, așa încât recolta a fost compromisă. Rușii a mai cerut, în plus, și 5.500.000 puduri de fân, confecționarea a 80.000 potcoave, pentru a potcovi 40.000 boi rechiziționați tot de la țaranii români în scopul transportării prin Balcani, a artileriei rusești, după care, boii înșiși trebuie să servească drept hrană soldaților ruși...Toate aceste lucruri nu costă Rusia nimic. Sunt rechiziționate și alcătuiesc numai o mică parte din ceea ce românii sunt îndatorați să furnizeze” mărturisește în raportul său Hugot către Laferronnays pe

30 mai 1828. „Când boii lipsesc sau, ceea ce se întâmplă des, mor sub jug, se înjugă în locul lor țărani” (Viollier către Polignac, 30 iulie 1829). „...Moldovei I se mai cer 24 – 25.000 de care pentru transportul a 100.000 cetverturi de făină de pe malurile Prutului pe acelea ale Dunării. Toate carele din țară vor fi rechiziționate pentru acest transport. Lipsa oricăror produse va duce la scumpiri excesive . O căruță de lemne de foc va ajunge, de la 3 lei la 24. Generalul Jeltuhin administra prin lovituri de sabie, întemnița, surghiunea, maltrata pe toți cei care nu erau ruși” (Hugot către Portalis, 6 iulie 1829).

Armatele țariste și-au arătat întregul potențial al samavolnicilor: abuzurile, jafurile sistematice, dimpreună cu rechizițiile, confiscările de bunuri și animale transformaseră Principatele noastre în țări cu un înalt grad de mizerie. Când nimic nu mai era de luat, oștile imperiale se întorceau acasă, spre a reveni de cum se întrema situația în Principate. Diplomatic, în tot acest timp, Rusia, în concurență cu Austria, manevra întru alipirea Principatelor dunărene, etapă necesară în drumul către Constantinopol – și, cum s-a văzut, excelente vaci de muls.

Între anii 1828-1834 are loc cea de a șasea invazie rusească. „*Campania rusească din 1828 a adus, în același timp, tot felul de nenorociri: foamea datorită uriașelor rechiziții ale armatei invadatoare, ciurma adusă din Turcia, o iarnă grea cu o epidemie printre animale care a făcut ravagii, țăranii fiind folosiți ca vite de povară; alții au fost luați cu forța în Bulgaria, pe câmpiile pustii și bântuite de ciumă ori în flăcări, pentru a recolta grâul părăsit de turci*”. Cea de a șaptea invazie se produce în anii 1848-49. Amestecul rușilor lui Kiseleff în înăbușirea revoluției a fost hotărâtor. În spatele represiunii și a măsurilor guvernamentale românești antirevoluționare au fost rușii, la originea deportărilor, arestărilor și maltratărilor. Prilej, totodată, pentru nesătula împărăție de a pretinde sume uriașe pentru întreținerea trupelor, 11 milioane de franci pentru Țara Românească și 2 milioane și jumătate pentru Moldova.

La începutul războiului Crimeii, pentru liniștirea populației, o proclamație a țarului Nicolae I justifica ocupația Principatelor române „*pentru chestiuni de onoare*”. Se mai afirma în acel act neamestecul asigurat în afacerile interne „*exact ca Ministrul Molotov peste 90 de ani*”. Considerând Moldo-Vlahia ca și anexată, pusă sub oblăduirea baronului Budberg, oficialitățile militare ruse au trecut la ocupația preferată: jaful. Anii 1877-78 marchează a noua invazie și cea de a doua răpire a Basarabiei. Perioada 1940, cea de a zecea, răpire, încheind lista. De fapt astăzi tentațiile de refacere a imperiului sovietic a noii Rusii a lui Putin sub orice nume (Uniunea vamală euro-asiatică sau altceva) se pot realiza în a 11 ocupație a Basarabiei.

Era o situație foarte neclară. De jure principatele românești Moldova și Muntenia se aflau sub suzeranitatea Turciei dar de facto erau guvernate de ruși prin intermediul controversatului Regulament Kiselev. „*Ni paix, ni sécurité en Europe avec la Russie telle qu'elle est (Nici pace, nici securitate în Europa cu Rusia așa cum este)*” scria contele Walewski, fiul lui Napoleon Bonaparte, la acea vreme, ministru de Externe al Franței. În textul cărțuliei se mai afla și o caricatură, pe care era reprezentat un cazac călare, trăgând cămeșoiul de pe un țaran pe cale de a rămâne despuiat. Textul suna: „*Encore ce petit sacrifice, mon cher Moldo-valaque, et je m'en vais (Încă un mic sacrificiu, dragă Moldova și Țara Românească, și eu mă duc*”. Se referea la acea

ocupație rusească a Țărilor Române, de pe urma căreia acestea încetaseră a mai fi mari producătoare/exportatoare de vite, o dată ce generalul rus cutare raporta superiorului său că nu mai dispune de nici atâta „*provision*” cât să-i pună la fript un biftek.

Așa a fost pe parcursul aproape a întregului secol 19, Țările Românești fiind în permanență sub cizma muscalului. Perioada de după cucerirea rusească de la 1940 a fost și mai cruntă. Metodele moderne bolșevice de deznaționalizare, exterminare, îngenunchere a așchii de popor român au fost și mai diabolice. Și totuși în perioada de dezgheț gorbaciovist Basarabia a fost prima care a ridicat capul. La început timid, prin câteva sute de patrioți, mai apoi mii, zeci de mii, ca să culmineze cu peste 700 de mii (la o populație de peste patru milioane) prezenți la Marea Adunare Națională de la 31 august 1989 când a fost proclamată limba română cu grafie latină drept limbă de stat. Mișcarea populară era foarte puternică. Dorința de reunire cu Țara era foarte mare (nu însă și la guvernării de atunci de pe ambele maluri ale Prutului).

Acest lucru nu-l înțeleg unii dintre frații noștri de peste Prut (de fapt nu-i poți numi frați fiindcă cum spune reputatul poet, publicist și om politic Nicolae Dabija „...*suntem aceeași* (rupți în jumătate la 1812-n.n.). *Frații pot fi de la diferiți tați, de la diferite mame*”. De altfel, nici nu-l pot înțelege, fiindcă ei nu au fost în pielea noastră. Unica șansă de a ne coborî de pe cruce este unirea cu Patria-mamă. Luând în considerație însă situația actuală când mai mulți români basarabeni, debusolați de-a binelea prin politica de spălare comunistă a creierilor pe parcursul a peste 50 de ani și a peste 20 de ani de așa numită independență, când în vârful politicii mai tuturor guvernelor (atât comuniste cât și democratice) s-a aflat un soi de moldovenism primitiv, declară că nu vor unirea cu România, unica șansă a noastră este integrarea în Uniunea Europeană și unirea spirituală ulterioară.

Până nu demult problema unirii Basarabiei cu Patria-Mamă era doar de natură politică și spirituală. Câteva articole și comentarii apărute recent în unele mijloace de informare în masă din Țară au scos această „*problemă*” la nivel economic. Subiectul costului eventualei reuniri a Basarabiei cu România a fost preluat și mai puțin comentat de ziarle chișinăuene. Încerc să vin cu un mic comentariu asupra acestei probleme dureroase pentru basarabeni. Dintr-un punct de vedere, apariția acestor articole în presă și discuțiile în jurul lor demonstrează însăși posibilitatea reunirii Basarabiei cu Patria-Mamă, într-un fel pregătește societatea pentru acel moment, mult așteptat de românii de peste Prut. Mă miră puțin modul ales de abordare a acestei probleme extrem de sensibile pentru basarabeni, care au fost de atâtea ori uitați, trădați, vânduți. Încerc să aduc câteva extrase din presă privind subiectul costurilor unirii. „*Nota de plată a românilor pentru reunirea Basarabiei cu România ar fi cam între 30 și 35 miliarde de euro în primii 5 ani. Ne putem permite oare să susținem unificarea în condițiile în care noi înșine avem nevoie de sute de miliarde de euro pentru a integra cu adevărat România în spațiul european?*” – scrie ziarul „*Cotidianul*”. „*Din acest calcul ar ieși o cheltuială de 5% din PIB, sumă pe care România nu și-o poate permite. Este foarte mult în comparație cu posibilitățile noastre și ar fi foarte probabil să ne destabilizăm economic. Imaginați-vă o familie care are doi copii și care în aceste condiții nu ducea lipsă de nimic. Mai face unul. Și tot ar reuși să se descurce, dar cu eforturi mari. În schimb dacă face patru, poate nici unul nu va merge la școală*” – a explicat ministrul

finanțelor Sebastian Vlădescu. Exemplul domnului ministru cu patru copii este, în opinia mea, unul neadecvat, chiar amoral, așa spune, față de românii basarabeni. Eu așa aduce un alt exemplu: „Într-o familie normală, unul dintre copii a fost pe nedrept judecat și surghiunit. După eliberare vine acasă la mama sa și mama nu-l respinge numai pentru faptul că va trebui să împartă bucățița de pâine cu el, la obținerea căreia el nu a participat. Este acceptat împreună cu ceilalți copii”. Cifrele prezentate mi se par exagerate, chiar dacă au fost luați în considerație toți factorii obiectivi și subiectivi. Dar chiar dacă ele ar fi reale, oare această frântură de popor român – basarabeni - nu merită acest sacrificiu din partea poporului român? Aici așa aduce cuvintele cunoscutului om politic și jurnalist francez Jules Michelet: „*Națiuni ale Europei! Prosperitatea de care vă bucurați o datorăți poporului român, care a stat în calea tuturor năvălitorilor*”. Parafrazând-o, așa spune „*Popor român! Prosperitatea relativă de care vă bucurați o datorăți Basarabiei care, deseori, a fost o monedă de schimb în marea politică*”. La 1812 partea vechii Moldove dintre Prut și Nistru, numită de ruși impropriu Basarabia, a fost jertfită, poftele rușilor fiind mult mai mari – întregul principat al Moldovei, dar și Muntenia. 100 de ani de asuprire țaristă cumplită, de s(c)lavizare acerbă, de deznaționalizare cruntă nu au șters dorul de Patria-Mamă al „*fiicei*” jertfite. La 1918, datorită cunoscutei generații de aur basarabene a Unirii, condițiilor prielnice (căderea bruscă a imperiilor austro-ungar, rus și al Germaniei) și previziunii politice clare a conducerii României de atunci, a avut loc Unirea Basarabiei cu Patria-Mamă. Un răgaz de 22 de ani (1918-1940) a fost extrem de benefic pentru vindecarea rănilor. Dacă nu ar fi fost acest răgaz, am fi ajuns la gradul de deznaționalizare din Transnistria. În 1940 Basarabia iarăși este cedată fără rezistență Imperiului Rus (Sovietic). Puțini români din Regat știu prin ce calvar îngrozitor a trecut această frântură de popor român din Basarabia: lichidarea florii intelectualității basarabene chiar în primele zile ale ocupației sovietice, deportările în vagoane pentru vite din 1940, 1949-1953 a peste 200.000 de oameni (bătrâni, copii, femei) în străfundurile Siberiei reci la direct și la figurat; exodul masiv peste Prut în 1944, în special al intelectualității, care se estimează la cca 700.000 de oameni; foametea organizată din 1946-1947, care a dus la dispariția a încă cca 300.000 de oameni, ajungându-se și la cazuri de canibalism; colectivizarea forțată din 1949-1950; deznaționalizarea diabolică în perioada sovietică 1944-1990 (cunosc frații noștri că în or. Chișinău, inclusiv în majoritatea centrelor raionale și a orășelelor, care au fost rusificate până la refuz, până în 1959 n-a existat nici o școală cu predare în limba română?) ș.a. Basarabia a fost abandonată și în 1991, când apăruseră unele condiții prielnice de reunificare. Își pot închipui așa ceva frații noștri de peste Prut, care s-au apucat să calculeze cât va costa Neunirea noastră (vorba maestrului Dabija), ce jertfe imense au fost aduse pe altarul neamului de către basarabeni?

Cunosc oare frații noștri că în or. Chișinău (nemaivorbind de majoritatea centrelor raionale și orășelelor, care au fost rusificate până la refuz) până în a. 1959 n-a existat nici o școală cu predare în limba română? Basarabia a fost abandonată și în a. 1991, când apăruseră unele condiții prielnice de reunificare. Își pot închipui așa ceva frații noștri de peste Prut, care s-au apucat să calculeze cât va costa Neunirea noastră - vorba maestrului Dabija (conform calculelor unor „*contabili*” de la București unirea

Basarabiei cu România i-ar costa pe români „*cel puțin 30-35 mlrd Eur în primii cinci ani*”) ce jertfe imense au fost aduse pe altarul neamului de către basarabeni? E de mirare că s-a mai păstrat spiritul românesc la această frântură de popor român după atâtea chinuri și nevoi (mă refer la deșteptarea din anii 1988-1989, care i-a trezit și pe frații noștri de peste Prut).

Abandonată încă o dată de către frați, Basarabia va fi mult mai lesne atrasă în sfera de influență rusească (din care, de fapt, nici nu a ieșit). Se vorbește tot mai mult de un nou plan Kozak de reglementare a așa-numitului „*diferend transnistrean*” (de fapt, în 1992 a fost o invazie a Rusiei asupra Republicii Moldova, ocupând partea de peste Nistru). Dacă în 1940 România nu a putut înfrunta colosul asiatic u.r.s.s., astăzi e o altă situație internațională. Rusia cu imensul său arsenal atomic este însă un imperiu pe picioare de lut, cu o mulțime de probleme interne. În această nobilă misiune de reîntregire a Neamului, România, la sigur, va fi susținută și de organismele europene, inclusiv financiar. Astfel, povara reîntregirii va fi suportată economic nu numai de România. Mai există și interesele geopolitice ale NATO și Uniunii Europene în această zonă. Nobila declarație a președintelui Băsescu a fost primită cu mare entuziasm de către basarabeni. Cca 200.000 de semnături au venit în susținerea acestei declarații. Circa 400.000 de cereri de redobândire a cetățeniei române au fost înaintate Ambasadei României la Chișinău. Sângele apă nu se face.

Cu regret actualul parlament nu a fost la înălțimea acestei comisii, nu a acceptat deocamdată discutarea și votarea propunerilor Comisiei în parlament. Să sperăm că în acest colț de țară, aflat „...*în calea tuturor relelor*” (vorba poetului), totuși va avea loc condamnarea comunismului. Este o problemă mai mult morală, necesară, în primul rând, victimelor regimului comunist, aflați încă în viață, în pofida infernului, prin care au fost trecuți. Când ne vom debarasa de această lenevie intelectuală, de indiferența specifică basarabeană, de frica cronică, care încătușează mentalitatea basarabeanului. Să sperăm că viitorul parlament va da dovadă de mai multă maturitate și responsabilitate. Nu putem aspira la valorile europene fără a ne debarasa de acest trecut dubios generat de regimul totalitar comunist. „*Este al naibii de complicat să-i ceri unui rus din Moldova să-ți vorbească limba. Orice încercare de acest fel este aspru sancționată. Dacă le ceri rușilor să învețe româna ești “un porc fascist”. Culmea, majoritatea moldovenilor sunt de acord cu asta. Sunt dispuși să “găvărească” stâlcit în rusă, să se facă de râs în fața celor care o vorbesc nativ, deci bine, dar nu vor pune piciorul în prag. Am observat un paradox ciudat! Le-am vorbit atât de mult rusa încât și în limba noastră, româna, păsărim cu topică rusească, cu expresii rusești. Vorbim o limbă română foarte urâtă, schilodită. Noi, dar mai ales rușii, ne dăm seama de aceasta. Așa că muscalii, conștienți că ne jenăm de handicapul nostru verbal, ne consideră PROȘTI!*” scrie cu durere în suflet jurnalistul Vitalie Cojocar. Vă puteți imagina ca în Franța, Germania sau în altă țară, rusul să ceară să i se vorbească în limba rusă. La noi se poate și de vină suntem noi că le permitem. S(c)lavul din noi ne joacă festa și ne va juca în continuare dacă nu ne vom debarasa de acest viciu nedemn.

Deosebit de importante pentru generațiile de azi și de mâine, care nu au cunoscut urgiile războiului și „*marile succese ale socialismului*”, sunt concluziile regretatei

Eufrosinia Kersnovski, trecută prin întreaga mașinărie diabolică stalinistă: desproprietărire – deportare – închisoare – lagăre de concentrare. „Acum, când viața unei generații întregi ne separă de sfârșitul războiului totul este privit altfel. Mănuind dibaci foarfecele și cleiul orice operă literară poate fi totalmente modificată. O carte de istorie poate fi schimbată și mai mult. La dispoziția celor care o redactează sunt nu numai foarfecele și cleiul, dar și „amintirile” scrise la comandă, chiar și „literatura artistică”, care îndeplinește aceeași misiune. O metodă și mai însemnată de influență asupra sentimentelor este filmul. Cinematografia este o forță mare, care impune nu prin logică, ci vizual, aproape instinctiv, să fie recepționat ceea ce se dorește a fi luat drept real. „Nimic nu este uitat, nimeni nu este uitat” – aud aceste cuvinte foarte des. Aceste cuvinte mândre înfrumusețează monumentele, sunt folosite drept epigrafe. Cu părere de rău, totul este uitat, toți sunt uitați. Oamenii de vârsta mea țin minte cum au fost falsificate evenimentele, destinele oamenilor, faptele. Însă ei tac. Așa e mai liniștit și sigur. Mai trec câțiva ani și noi, ultimii martori ai revoluției și NEP-ului, colectivizării și a terorii staliniste – vom muri și nimeni nu va putea spune: „Nu! A fost cu totul altfel!” De aceea încerc să „fotografiez” ceea ce am văzut cu ochii proprii. Oamenii trebuie să cunoască adevărul, pentru ca repetarea acestor atrocități să devină imposibilă”. Importanța acestor concluzii este cu atât mai mare cu cât ele sunt ale unei basarabence de origine rusă, sunt propriile impresii retrăite pe propria persoană. Istoria acestei doamne, istoriile cunoscute ale altor mii de basarabeni trebuie să-și găsească locul în acea „carte neagră a comunismului”. Este datoria generațiilor, care i-au urmat, pentru viitorul cărora s-au jertfit.

Mai avem o datorie morală – să condamnăm la nivel oficial ideologia criminală comunistă așa cum au procedat România, Lituania ș.a. țări europene. **“Comunismul nu poate fi iertat. El încă nu a murit”** ne avertizează membrul Academiei Române academicianul Gleb Drăgan (basarabean de origine), unul din victimele regimului comunist stalinist. Grație eforturilor președintelui interimar DI Mihai Ghimpu, deseori lăsat de unul singur în lupta cu hidra comunistă internă și avocații ei din exterior, în sfârșit, după vreo douăzeci de ani de ezitări, carul s-a mișcat din loc în problema aprecierii crimelor regimului comunist în Basarabia. Comisia Cojocarului a făcut un lucru extraordinar de important, adunând un material factologic deosebit de vast și efectuând o inventariere a crimelor, ororilor, atrocităților, abuzurilor și nedreptăților comise de regimul totalitar comunist între anii '20-'90 ai secolului XX, dintre care prezentăm cele mai importante:

- instituirea unui mecanism diabolic de represiune (CeKa, GPU, OGPU, NKVD, NKGB, MGB, KGB, Justiție și Procuratura) și aplicarea terorii în masă;
- decretarea și aplicarea unei legislații discriminatorii anti-umane;
- impunerea unei ideologii a urii de clasă, a urii față de ființa și demnitatea umană, exacerbarea propagandei anticreștine și a xenofobiei;
- mutilarea spirituală a moldovenilor prin impunerea unei limbi artificiale, străine de limba română, și a unei identități contrafăcute ideologic;
- interzicerea cugetului liber, a dreptului de asociere, a liberei inițiative, exterminarea și marginalizarea intelectualității;

- lichidarea țărănimii ca clasă prin colectivizarea forțată și deportările de la începutul anilor `30 ai secolului XX;
- foametea cumplită din anii 1932-1933;
- declanșarea represiunilor împotriva așa-numitelor „elemente antisovietice” și „naționaliste” de la mijlocul anilor `30 ai secolului trecut, deportarea și exterminarea în masă a oamenilor prin deciziile unor instituții extrajudiciare, ale așa-numitelor „troica”;
- ocuparea, prin dictat, la 28 iunie 1940, a Basarabiei, Nordului Bucovinei și ținutului Herța, în urma tranzacției sovieto-germane din 23 august 1939 și a înțelegerilor secrete ulterioare dintre URSS și Germania nazistă;
- realizarea unui transplant de sistem sovietic în teritoriile românești ocupate și impunerea cu forță a regimului totalitar comunist;
- exodul forțat al zecilor de mii de oameni, intelectuali, în primul rând, din teritoriile ocupate de URSS;
- formarea abuzivă a R.S.S. Moldovenești și sfârtecarea teritorială a Basarabiei;
- anularea abuzivă a dreptului la cetățenia română prin Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS cu privire la restabilirea cetățeniei sovietice de către locuitorii Basarabiei și la dobândirea ei de către locuitorii Bucovinei de Nord din 8 martie 1941;
- deportarea în regiunile îndepărtate ale URSS a zecilor de mii de oameni nevinovați la 13 iunie 1941;
- mobilizările forțate antebelice și postbelice a zecilor de mii de tineri pe șantierele de muncă (FZO) din URSS și înrolarea lor în Armata Sovietică;
- arestările și epurările operate de organele sovietice de represiune în primii ani postbelici;
- foametea organizată din 1946-1947;
- deportarea în regiunile îndepărtate ale URSS a zecilor de mii de oameni nevinovați la 6 iulie 1949;
- lichidarea proprietății private, confiscarea bunurilor materiale ale țăranilor și colectivizarea satului;
- prigoana împotriva Bisericii și a slujitorilor cultelor, închiderea, profanarea și demolarea locașurilor de cult;
- ofensiva ideologică și propagandistică împotriva scriitorilor și valorilor noastre naționale;
- sovietizarea, rusificarea și deznaționalizarea populației prin sistemul de educație și cultură, aparatul administrativ, mass-media și propagandă;
- manipularea și deformarea conștiinței identitare prin falsificarea istoriei, impunerea unor ritualuri, monumente și simboluri străine firii noastre;
- negarea identității românești a populației majoritare și inocularea românofobiei;
- instrumentarea unui regim al „terorii memoriei”, al controlului, al constrângerilor și al persecuțiilor individualității umane pentru cea mai mică încercare de gândire liberă în raport cu regimul totalitar comunist;

- *formarea unei caste privilegiate a aparatului de partid, a nomenclaturii, care a confiscat și a concentrat puterea absolută, a profitat de aceasta și a parazitat pe spatele cetățenilor simpli, servind interese străine”.*

În baza celor expuse Comisia constată univoc că regimul totalitar comunist a fost de la început și până în ultimul moment al existenței sale un regim criminal și represiv, abuziv și inuman, lipsit de orice urmă de legitimitate, propune condamnarea oficială a regimului totalitar comunist din R.A.S.S.M. și R.S.S.M. drept unul, care a comis acte de genocid și crime împotriva umanității, prin teroare în masă, represiune politică, foamete organizată, deportări, violarea demnității umane și drepturilor fundamentale ale omului și face următoarele propuneri pentru a fi discutate în parlament:

“Având în vedere necesitatea debarasării de moștenirea grea a regimului totalitar comunist, a distanțării ireversibile de acest regim, în spiritul recomandărilor în materie ale Consiliului Europei, OSCE și Uniunii Europene, Comisia formulează următoarele propuneri:

- *condamnarea regimului totalitar comunist din R.A.S.S.M. și R.S.S.M. drept unul care a comis crime împotriva umanității, precum și condamnarea morală a acțiunilor tuturor acelor persoane, care au participat la comiterea crimelor regimului totalitar comunist;*

- *interzicerea utilizării noțiunii de „comunist” și a derivatelor acesteia în titulaturile formațiunilor politice, în denumirile unor instituții și întreprinderi publice și private, precum și interzicerea utilizării și propagării în scopuri politice în spațiul public a simbolurilor totalitare, deopotrivă, comuniste și naziste, în conformitate cu Rezoluția OSCE din 2009 cu privire la reunirea Europei divizate prin promovarea Drepturilor Omului și Libertăților Civile în sec. XXI;*

- *elaborarea și adoptarea neamânată a Legii Lustrației;*

- *repunerea victimelor regimului totalitar comunist și a urmașilor lor în drepturile lor juridice, morale și materiale depline prin amendarea cadrului juridic în vigoare sau adoptarea unei legi noi;*

- *eternizarea memoriei victimelor regimului totalitar comunist și a participanților la mișcarea de rezistență prin ridicarea în orașul Chișinău a unui complex memorial, deschiderea unor muzee locale, instalarea unor plăci comemorative în locurile comiterii crimelor și ororilor comuniste;*

- *declararea zilei de 23 august ca Zi Europeană a Comemorării Victimelor Regimurilor Totalitare și Autoritare, care să fie marcată cu demnitate și imparțialitate, în consens cu Rezoluția din 2009 a Parlamentului European cu privire la conștiința europeană și totalitarism;*

- *declararea zilelor de 13 iunie (1941), 6 iulie (1949) și 1 aprilie (1951), în care au avut loc deportări masive, drept zile naționale de comemorare a victimelor regimului totalitar comunist;*

- *formarea unei comisii de experți, care să evalueze daunele materiale pricinuite de regimul totalitar comunist;*

- *aprobarea unui program de stat pe termen lung privind investigarea în profunzime a regimului totalitar comunist;*

- elaborarea unui manual de istorie a regimului totalitar comunist și introducerea în sistemul de instruire și educație preuniversitară a unui curs de istorie a totalitarismului;

- încurajarea desfășurării în mass-media a dezbaterilor publice privind esența inumană a regimurilor totalitare, comuniste și naziste;

- abrogarea Legii nr. 546-XV din 19 decembrie 2003 privind adoptarea Concepției politicii naționale a R. Moldova, concepția fiind una tributară trecutului și ideologiei totalitare, incompatibilă cu parcursul european al societății noastre.

Comisia face un apel la bunul nostru simț și la memoria noastră colectivă. Nu avem dreptul să uităm, nu avem dreptul să fim indiferenți. Prin asumarea și însușirea adevărului istoric, nu vom permite niciodată nimănui să pună la îndoială dreptul nostru la o viață demnă și liberă într-o societate liberă, prosperă și democratică. O reconciliere civică este necesară, dar o reconciliere civică este posibilă numai prin asumarea adevărului istoric, oricât de greu și de amar ar fi acesta”.